

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Hur faror och genusaspekter av karaktärer synliggörs

Sex barnlitteraturanalyser ur ett didaktiskt perspektiv

How perils and the gender issue are highlighted

An analysis of six children's literature texts from a didactic perspective

Emelie Landin Hjälms & Rebecka Sundberg

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Svenska

Handledare: Niclas Johansson
Examinator: Birgitta Norberg
Brorsson

Examensarbete i lärarutbildningen Grundnivå

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning kultur och kommunikation

SVA013 15hp

Vårterminen 2018

Emelie Landin Hjälms & Rebecka Sundberg

Hur faror och genusaspekter av karaktärer synliggörs

Sex barnlitteraturanalyser ur ett didaktiskt perspektiv

How perils and the gender issue are highlighted

An analysis of six children's literature texts from a didactic perspective.

Årtal: 2018

Antal sidor: 37

Vi har analyserat sex böcker i syfte att se hur faror och könsaspekter har synliggjorts i barnlitteraturen genom historien. För att undersöka detta valde vi att läsa litteratur som skrivits under 1800-talet, 1900-talet och 2000-talet. Vår studie visar att de böcker som analyserats skiljer sig en del från varandra. Farorna i samhället har under dessa tidsepoker synliggjorts på olika sätt. Under 1800-talet får läsaren följa med i de händelser som utspelar sig medan händelserna i böckerna under 1900-talet är mer underförstådda och visar på rädslor för olika situationer och främlingar. En av böckerna från 2000-talet har inslag av den typiska folksagan men med ett slut där flickan är stark och inte behöver räddas av en pojke. Den andra boken är en bok som inriktar sig på att förklara om faror och där är pojkarna den svaga länken och flickan den starka. Det har skett stor förändring bland könsaspekterna där kvinnan till en början setts som den svaga och mestadels räddas av mannen. Det är under 1900-talet som könsaspekterna börjar förändras och kvinnan blir mer självständig och klok men fortfarande har sin plats i hushållet. Under 2000-talet kan vi se större förändringar där även flickan kan ses som tryggheten för pojkar.

Nyckelord: barnlitteraturanalys, didaktik, faror, genus, Kramdalen, Petter och Lotta på äventyr, Rödluvan, Snövit, Tant Grön, Tant Brun, Tant Gredelin, Frost

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte.....	4
1.2	Uppsatsens disposition.....	6
2	Forskningsbakgrund	6
2.1	Folksagor.....	7
2.2	Det tidiga 1900 – talets bilderböcker	8
2.3	Barnlitteratur under 2000-talet och dess förändring från 1800 - talet.....	9
2.4	Didaktiskt perspektiv	10
3	Metod och material.....	12
3.1	Analysarbetet	12
3.2	Tillförlitlighet och giltighet.....	13
4	Presentation av handlingen.....	13
4.1	Rödluan	14
4.2	Snövit	14
4.3	Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin.....	15
4.4	Petter och Lotta på äventyr.....	16
4.5	Sjung med Elsa	17
4.6	Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll.....	18
5	Analys om faror och könsaspekter i vald barnlitteratur.....	19
5.1	Analys av folksagan Rödluan	19
5.2	Analys av folksagan Snövit.....	21
5.3	Analys av boken Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin.....	22
5.4	Analys av boken Petter och Lotta på äventyr.....	24
5.5	Analys av boken Sjung med Elsa.....	25
5.6	Analys av boken Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll.....	28
6	Diskussion	29

6.1	Metoddiskussion	29
6.2	Diskussion av resultat	29
7	Avslutning	36

1 Inledning

I vår studie gör vi en analys där vi ska undersöka hur gestaltningen av faror har sett ut i barnlitteraturen med särskilt fokus på könsaspekter.

Vi anser att detta är av stor vikt att belysa under barns uppväxt eftersom det alltid kommer att finnas faror i samhället som barnen kommer att stöta på. Barnen har även en mindre förståelse för farorna i samhället till skillnad från vuxna då de har mera erfarenheter kring hur samhället fungerar.

För att undersöka hur farorna och könsaspekterna synliggörs i barnböckerna vi ska analysera måste vi först komma underfund med vad som menas med barn och barnlitteratur i vår studie. Till en början kommer vi att gå in på det Kåreland (2015, s. 16) nämner i sin bok, att man på olika sätt kan göra tolkningar av hur länge barn anses vara barn. Det kan bland annat handla om att vissa individer anser att man är barn fram till artonårsdagen, medan andra anser att man är barn tills barnet har nått puberteten. Kåreland (2015, s. 12–13) nämner även att det är svårt att sätta en gräns för var barnlitteraturen som genre slutar för att sedan övergå till genren ungdomsböcker. Hon skriver vidare att det bästa sättet att definiera barnlitteratur är att utgå från hur förlagen har klassificerat litteraturen. Vi använder oss av samma klassifikation som förlagen.

I studien utgår vi från det didaktiska perspektivet när vi analyserar barnlitteraturen. Med det didaktiska perspektivet vill vi lyfta fram att det är viktigt att barn får lärdom om faror som de kan stöta på i samhället. Det didaktiska perspektivet tar fasta på hur faror och synder synliggörs i litteraturen så att barnet lär sig att upptäcka och undvika dem. Nödvändigtvis behöver inte det betyda att författarna till böckerna vi behandlar i vår analys har skrivit utifrån ett didaktiskt perspektiv (Nikolajeva, 2004, s. 133–134).

1.1 Syfte

Syftet med studien är att göra analyser av sex böcker från olika tidsepoker. Syftet med analyserna är att se hur farorna och könsaspekterna har framställts i samhället genom historien, det vill säga farorna med att lita på bland annat främlingar och se vilka personlighetsdrag karaktärerna har haft genom tiderna, beroende på om man är man eller

kvinnor. Finns det några skillnader eller likheter mellan hur böckerna framställer karaktärerna utifrån de olika könen och har synsättet på mannen och kvinnan förändrats?

Det finns ett flertal olika former av barnlitteratur. Därför valde vi att avgränsa vår studie genom att välja två böcker från början av 1800-talet, två från början av 1900-talet och två från början av 2000-talet. Vi analyserar två folksagor, två bilderböcker och två nyare barnböcker. Folksagorna nedtecknades av bröderna Grimm år 1812 men vi använder oss av en översättning av deras berättelser som gjordes av Britt G. Hallqvist 1970. Bilderböckerna är skrivna år 1918 och 1929, men vi har använt oss av de nya versionerna som kom ut 1994 och 1996. De nyare barnböckerna skrevs år 2015 och 2017.

Temat för denna studie är farorna som finns i samhället och detta blir även motivet vi utgår ifrån, med inslag av vilka personligheter mannen och kvinnan har haft genom historien. Vi tittar även på vilka budskap barnlitteraturen sänder ut till barnen angående farorna i samhället. I en explicit text så ser läsare ganska fort att konsekvenserna skedde på grund av att karaktären handlade på ett visst sätt. En implicit text är underförstådd och med det menas att man som läsare själv får reflektera kring berättelsen och själv komma fram till varför det blev som det blev (Nikolajeva, 2004, s. 67).

Farorna i samhället har alltid varit ett stort problem oavsett vilken tidsepok man befinner sig i, men eftersom samhället ändras över tid så har det funnits olika sätt att nå ut med detta till barnen. Folksagor var till en början mestadels till för att roa vuxna och kunde innehålla en del olämpliga saker som inte var till för barns öron. Med tiden insåg de vuxna att sagor kunde vara ett bra redskap i ett undervisningssyfte (Andersen, 2014, s. 34). Kåreland (2015, s. 47) nämner att författare under tidigt 1900-tal helst såg att barn inte skulle växa upp och bli vuxna så fort. Därför ansåg de att barn inte skulle läsa böcker som handlade om problem och konsekvenser. Under 2000-talet har det blivit viktigare att samtala med och sätta in barnen i hur världen fungerar och vad för konflikter som kan uppkomma runt omkring dem (Kåreland, 2015, s. 47).

Syftet uppnås genom att besvara följande konkreta forskningsfrågor:

- Hur skildras farorna i barnlitteraturen från förr fram till idag i de böcker vi har valt att analysera?
- Hur framställs könsaspekter i förhållande till farorna i barnlitteraturen?

1.2 Uppsatsens disposition

I kapitel 2 presenteras olika begrepp som är återkommande i studien. Här ges en bakgrund till författarna av barnlitteraturen vi analyserar och även vad tidigare forskning har visat vid liknande analyser. Tredje kapitlet visar vilken barnlitteratur som analyserats och vilken metod som ligger till grund för denna studie. Kapitel 4 innehåller sammanfattningar av barnlitteraturen vi har läst och i kapitel 5 dess analyser verk för verk. I kapitel 6 för vi en diskussion om metoder vi utgått ifrån och det vi har kommit fram till genom våra analyser och kopplar det vidare till tidigare forskning. I kapitel 7 presenterar vi vårt resultat kortfattat tillsammans med framtida forskningsfråga som vi kan tycka är intressant att gå vidare med.

2 Forskningsbakgrund

I det här kapitlet behandlas den tidigare forskningen som gjorts kring författarna och barnlitteraturen. Vi förklarar även olika begrepp som är återkommande i uppsatsen.

Begreppet barnlitteratur omfattar i denna studie folksagor, bilderböcker och nyare barnböcker.

I barnlitteratur är det ofta så att bokens inledning handlar om hemmet och sedan att något händer så att karaktären beger sig därifrån på ett äventyr för att sedan komma hem igen. Hemmet ses som en trygghet men att man söker sig därifrån för att hjälpa eller söka sig till hjältemodiga insatser. När karaktären är utanför sitt hem så sker spännande och farliga saker och när den sedan återvänt hem så är den flera kunskaper rikare (Nikolajeva, 2004, s. 57). I nyare barnlitteratur så är det vanligt att karaktärerna förenas eller att slutet av sagan är tolkningsbart då den slutar tvärt och rent av ibland lite mystiskt istället för att berättelsen slutar lyckligt (Nikolajeva, 2004, s. 60–61). I barnlitteratur får vi ofta läsa en bit om föräldrarna, även om de kanske mest är i bakgrunden så finns de där. Det beror på att de är viktiga personer i barnens liv både för att fysiskt fungera och att bygga upp sig psykiskt. Tanken bakom att de alltid nämns är att föräldrarna är de som barnet oftast växer upp med och det är föräldrarna som till en början uppfostrar och tar hand om sina barn tills de är mogna nog att stå på egna ben (Nikolajeva, 2004, s. 103). I barnlitteratur så tycks ofta barnet vara försummat av sina föräldrar och det är för att de ska få chans att själva upptäcka världen (Nikolajeva, 2004, s. 87).

2.1 Folksagor

Folksagor är något som människan har berättat muntligt för varandra i generationer och har en betydelsefull roll i historien. Till en början fanns det inte så mycket barnlitteratur och den var oftast mycket dyr, vilket resulterade i att många inte hade råd att köpa böcker till sina barn. I och med det var det vanligt att folket berättade muntliga berättelser för sina barn. De muntliga berättelserna har även setts som något som kan få barns fantasi att växa mer, när folket berättade sagor, rim och ramsor för sina barn (Kåreland, 2008b).

Till en början var folksagorna till för vuxna och inte alls riktade till barn. Folksagorna innehåller mycket våld och sagorna har även tendens till att visa sexuella inslag, men sagorna har idag bearbetats så att de är anpassade för yngre läsare (Nikolajeva, 2004, s. 22). Det är vanligt att folksagor handlar om elaka styvmödrar och detta kan ses i bland annat *Snövit*. I folksagor så blir oftast flickan räddad av pojken eftersom flickan ses som den svaga som behöver den heroiske pojken som är stark (Nikolajeva, 2004, s. 104). Folksagor är sådana som utgår från att berättaren vet allt och att de sätter fokus på att följa personer och deras tankar (Nikolajeva, 2004, s. 149). Folksagor är kronologiskt uppbyggda och det innebär att alla händelser som sker skrivs i rätt ordning utan att sväva tillbaka till det tidigare hända eller det som kommer i framtiden (Nikolajeva, 2004, s. 205). Folksagor har också en tendens till att alltid sluta lyckligt (Nikolajeva, 2004, s. 60–61).

Bröderna Grimm var två bröder som började resa runt för att samla in folksagor som hade berättats i generationer. Deras avsikt med insamlingen av folksagorna var mestadels för att använda sagorna inom vetenskapen. När de hade gjort en stor insamling på ett flertal olika berättelser gjorde de sedan en bok av alla dessa folksagor som kom ut år 1812. Det fanns flera olika versioner av dessa folksagor eftersom människorna de hade mött på hade olika berättelser om dem. Folksagorna kom i bokform till Sverige under 1830-talet (Kåreland, 2008b). *Rödluvan* och *Snövit* är två av de berättelser som bröderna Grimm skrev ned under 1800-talet.

Under 1800-talet var litteratur något som skulle vara moraliskt riktad och även ha ett didaktiskt budskap. Det var fråga om att lära barnet hur det är att leva och hur man ska agera i olika situationer som kan uppstå i livet (Kärrholm, 2012, s. 116). Didaktiken ur ett historiskt perspektiv var att lära barnen hur man som barn skulle uppföra sig på rätt sätt (Kåreland, 2008b).

Under 1800-talet var människan rädd för de farliga djuren som befann sig i skogen, vilket resulterade i att barnen tidigt blev påverkade av de äldre att vara rädda för dessa djur (Ullström, 2012, s. 149). Tidigare forskning kring talande djur som finns med i barnlitteraturen talar om att djuren görs mänskliga för att barnen ska kunna tänka sig in i vad för faror som kan framkomma i samhället med vanliga människor (Nikolajeva, 2004, s. 23).

2.2 Det tidiga 1900 – talets bilderböcker

Under 1900-talets början insåg man att det var av stor vikt att barn skulle få chans att läsa mer fritt. Författaren Ellen Key belyste vikten av att barn måste få uppleva text tillsammans med konst för att lära sig om sin kultur (Kåreland, 2008b). Genom alla tider så har sagor varit något som diskuterats flitigt, t.ex. om det över huvud taget är lämpligt att läsa dessa för barn. Något som psykologer kommit fram till under 1900-talet är att barnen gärna läser om karaktärer som antingen är goda eller onda och att moralen tas in i dessa samtidigt som sagorna är överkliga och möter vardagen som barnen själva lever i. Det var inte förrän 1911 som det första barnbiblioteket öppnades i Sverige, i Stockholm. Till en början var det dock inte alla barn som fick låna böcker eftersom det bland annat till en början var svårt att få fram böcker så att utbudet skulle räcka, utan det dröjde tills längre in på 1900-talet (Kåreland, 2008b).

Bilderböcker blev populärt på 1900-talet och består av både text och bild som samspelar med varandra. Texten beskrivs oftast på den ena sidan av boken och på den andra sidan kan läsaren och de som är med och lyssnar se bilden. Bilden är gjord utifrån vad författaren har beskrivit i texten för att visa läsaren i bilder vad som händer i berättelsen (Jansson, 2014, s. 108–109). Detta samspel mellan text och bild är något som har utvecklats mycket under senare tid. Om man granskar traditionella bilderböcker kan man som läsare se att det är texten som har störst betydelse i boken och det är texten som visar på vad som kommer att hända i berättelsen (Jansson, 2014, s. 107). Beckett (2011, s. 86) nämner också att texten och bilden samspelar med varandra annars skulle sagan bli obegriplig. Bilderböcker har ofta bara en huvudperson och oftast finns djur med i handlingen (Nikolajeva, 2004, s. 99).

Elsa Beskow skrev bilderböcker som var gjorda för barn. I hennes böcker får barnen ta del av karaktärerna som finns och deras äventyr och vad för farligheter de stöter ihop med och obekväma situationer om verklighetstroga händelser. Ett kännetecken för Beskows bilderböcker är hur hon själv har konstruerat sina bilder till böckerna (Kåreland, 2008b). I

analysen kommer vi enbart att fokusera på texten och inte bilderna, men vill ändå nämna att Beskows böcker går under benämningen bilderböcker.

2.3 Barnlitteratur under 2000-talet och dess förändring från 1800 - talet

Vid 1900-talets början ansåg författare att barn så länge som möjligt ska få vara barn. Det innebär att författarnas resonemang kring barnlitteraturen var att böckerna inte skulle ha något inslag av problematik, bekymmer eller elände i litteraturen för att författarna ansåg att barn inte ska ta del av sådant som barn. Under 2000-talet har synen på barnet förändrats och författarna är mer öppna om hur verkligheten kan se ut och undervisar barnen mer om olika händelser och situationer som kan uppstå och hur man kan handskas med dem (Kåreland, 2015, s. 47).

Elsa Beskows böcker har varit populära under hela 1900-talet, från det att de skrevs av henne. Men på 2000-talet har viss undersökning visat att det enbart är vissa verk som tas upp och att hon inte är lika omtalad längre (Kåreland, Lindh- Munther, 2005, s. 118).

Det var under 1960- och 70-talen som människorna började reflektera kring hur könsrollerna återges i barnlitteraturen. Män har oftast framställts som hjältar som alltid har funnits till hands för att skydda kvinnorna. De har varit självständiga och starka medan kvinnorna var beroende av männen. Kvinnorna i litteraturen har mestadels karakteriserats som den sårbara människan (Nikolajeva, 2004, s. 129–130). Jonsson (2012, s. 248) nämner också att kvinnor och flickor i barnlitteraturen har framställts som att de ska anpassa sig efter männen, situationer och normer och att de är styrda av männen och är deras underordnade.

Det var under senare 1900-tal som barnlitteraturen började förändras kring hur en vanlig familj skulle se ut. Innan förändringarna såg familjsituationen i böckerna alltid ut på så vis att barnen mestadels hade båda föräldrar under samma tak. Under 1900-talet förändrades dock detta och det började skrivas böcker om ensamstående föräldrar. Hur barnet skulle tas om hand i böckerna förändrades också från att kvinnan skulle stanna hemma till att man kunde börja lämna barnen på förskolan (Kåreland, 2008b).

Idag är böcker anpassade efter barnens intressen och behov. Det beror på att människan idag vill skapa böcker som barn anser vara av intresse. Till skillnad från förr där barnlitteraturen var skapad för barnets uppfostran så ser man idag att böcker är till för ett undervisningssyfte. Vanliga arbetssätt kring litteraturen i undervisningen idag är bland annat att lärare och elever diskuterar kring den lästa boken (Kåreland, 2008b.). Genom att ställa frågor och diskutera med barnen så stödjer man dem i att reflektera kring böckerna på ett djupare sätt (Kåreland m.fl. 2005, s. 93).

Emelie och Andreas Sjölander är ett par som har författat boken *Barnen i Kramdalen- En saga om integritet, tafsare och nättroll* och de strukturerade upp handlingen i boken tillsammans med en kvinna vid namn Elaine Eksvärd som själv varit utsatt i sin barndom för sexuella övergrepp (Sjölander, 2017, s. 2). I deras bok har de valt att ha en sistasida med frågor som kan ställas till barnen så att en diskussion kan starta med det här viktiga ämnet som barnen faktiskt måste ta till sig (Sjölander, 2017, s. 33). Detta kan vi relatera till att böcker används i undervisningssyfte.

I anknytning till den tidigare forskningen synliggör barnlitteraturen från 1800-talet mannen och kvinnans roll i samhället, där kvinnan är den svaga och mannen den starka (Kåreland, 2008b). I barnlitteraturen som produceras idag kan man se att det skett stora förändringar i samhället och med det så har synen på könsaspekterna förändrats. Idag är det vanligare att både mannen och kvinnan kan ha personligheter som både starka och svaga. Det spelar ingen roll vilket kön man har utan personligheterna bland mannen och kvinnan kan blandas. Detta beror på samhällets utveckling vilket med det menas med att normerna för samhället har förändrats där människan anser att det inte är fel att vara svag som man och stark som kvinna (Jonsson, 2012, s. 255).

Könsaspekterna i barnlitteraturen har genom dessa tidsepoker sett olika ut. Det beror på samhällets utveckling kring de normer och värden som människan har haft genom de olika tidsperioderna. Det kan bland annat handla om att samhället tidigare varit mer religiöst än vad det är idag och på så sätt formar författarna litteraturen efter den tro de lever för (Kåreland, 2008b.)

2.4 Didaktiskt perspektiv

Utifrån historien kan vi se att det didaktiska perspektivet har haft olika betydelser i barnlitteraturen. Litteraturen har använts för fostran av barnet (Nikolajeva, 2004, s. 20).

Böckerna har konstruerats genom att författarna har använt sig av anknytningar till verkligheten för att visa på olika problem och orättvisor som kan förekomma (Kärrholm, 2012, s. 103). Det är viktigt att undervisa om detta så att barn får en inblick i sina egna rättigheter och att de får förståelse för att alla människor man möter är olika (Kåreland & Lindh- Munter, 2005, s. 56). Redan vid tidig ålder börjar barn att tänka på böckernas karaktärer och funderar kring varför karaktärerna uppträder på ett visst sätt.

Barnlitteraturen är redan från start skriven för att visa på faror och synder så att barnen tar lärdom (Nikolajeva, 2004, s. 133–134). Samtidigt så nämner Ulfgard (2012, s. 219) att författarna inte behöver ha skrivit böckerna för att de ska vara didaktiska. Hon nämner även att personerna som läser boken kan tolka dem på olika sätt vilket kan göra att läsaren tolkar utifrån ett perspektiv, som författaren inte hade som syfte när den skrev boken. Författare skriver böcker av en anledning, det kan bland annat handla om att författaren till boken vill ha en handling som visar på kamp och sökandet efter lycka (Nikolajeva, 2004, s. 88).

Nikolajeva (2004, s. 147) skriver också att 1800-talsböcker har en didaktisk ton och då har författaren oftast karaktäriserat huvudpersonen som oerfaren och att den får uppleva olika konsekvenser av att den inte vet hur den ska agera i olika situationer.

I barnlitteratur kan man mestadels se att barnens föräldrar knappt nämns i litteraturen eller att de har gått bort, men givetvis finns även närvarande föräldrar, som håller sig i bakgrunden. Barnen står oftast själva för att söka äventyr.

Tidigare forskning kring folksagan och det didaktiska perspektivet visar att huvudpersonerna i böckerna skulle ha personligheter som visar på att de är lättlurade och naiva. Forskningen kring Disneys böcker visar att berättelserna där liknar folksagens konstruktion (Åkerström, 2012, s. 80). Nikolajeva (2004, s. 129) har ett specifikt schema där man kan se hur personligheterna har sett ut genom tiden beroende på om man är man eller kvinna.

Barnlitteraturen är uppstrukturerad på så vis att huvudkaraktären i litteraturen visar sin personlighet, som mestadels naiv och olydig, för att barn som läser litteraturen ska få en förståelse för vilka konsekvenser som kan uppstå om man inte lyder sina vårdnadshavare (Kåreland, 2015, s. 158). Nikolajeva (2004, s. 91) nämner också att äldre barnlitteratur ofta är didaktisk på så sätt att de vuxna i berättelsen ofta pekar på det som är fel så att barnen ska lära sig. Barnlitteraturen konstrueras mestadels utifrån verkligheten för att barn ska få en inblick i vad för problem och orättvisor som kan förekomma i det verkliga livet (Kärrholm, 2012, s. 103).

I analyser av barnlitteratur bör man inte tolka karaktärerna som levande människor utan istället se till att författaren på något sätt har tänkt att karaktären beter sig på ett visst sätt av en anledning vilket sänder ut budskap (Nikolajeva, 2004, s. 88).

3 Metod och material

I detta kapitel redogör vi för den metod som har valts för denna undersökning.

För att få fram information om hur barnlitteratur har sett ut genom de olika tidsperioderna har vi gjort litteraturanalyser genom att själva tolka texterna och böckerna. Det didaktiska perspektivet har synliggjorts i tolkningen av vår studie. Vid fördjupning av vår frågeställning har vi använt oss av böcker, uppsatser och andra texter med likvärdig forskning som kan knytas an till vårt projektarbete. Barnlitteraturen vi använt oss av är *Rödluan* (1812) och *Snövit* (1812) nedskrivna av bröderna Grimm. Bilderböckerna är gjorda under tidigt 1900-tal och där valde vi att analysera *Tant Grön*, *Tant Brun och Tant Gredelin* (1918) och *Petter och Lotta på äventyr* (1929) som är skrivna av Elsa Beskow. De nyare böckerna är skrivna under 2000-talet och där utgick vi från boken *Sjung med Elsa* (2015) som inte har någon författare utan är producerad av förlaget Walt Disney. Vi analyserade även *Barnen i Kramdalen-En saga om integritet, tafsare och nättroll* skriven av Andreas och Emelie Sjölander (2017).

Snövit, *Rödluan*, *Tant Grön*, *Tant Brun och Tant Gredelin* och *Petter och Lotta på äventyr* är klassiker som hela tiden har varit återkommande i historiens gång, därför valde vi att analysera dessa böcker. *Sjung med Elsa* valdes i och med att filmen Frost blev en stor succé bland barnen och det gjorde att den blev intressant att utgå från (Selåker, 2015). Boken *Barnen i Kramdalen- En saga om integritet, tafsare och nättroll* är den nyaste av barnlitteraturen vi valde att analysera och boken har fått mycket positiva lovord av läsare.

3.1 Analysarbetet

I denna studie använder vi oss av kvalitativa metoder eftersom det passar bäst in i vårt arbete.

För att sammanställa våra reflektioner kring varje bok har vi gjort tankekartor och fört loggbok. Loggboken och tankekartorna ligger till grund för våra analyser.

Analysen av barnböckerna och texterna har gjorts genom följande frågeställningar:

- Vilka faror är det som dyker upp?
- Vilka karaktärer beskrivna utifrån ett genusperspektiv blir utsatta för faror?
- Vem räddar den som är i fara beskrivet utifrån ett genusperspektiv?
- Var äger farorna rum?
- Vilka händelser sker och vad ger de för konsekvenser?

Analysarbetet började med att vi läste litteraturen och efter varje läst bok diskuterade vi det vi läst och sammanfattade boken. Detta gjorde vi med alla böcker och valde ut de citat som vi ansåg var relevanta för vår studie och dess forskningsfrågor. När alla citat från alla böcker var valda började vi se mönster kring hur farorna och könsaspekterna har framställts i litteraturen och började våra funderingar kring det. Patel och Davidson (2011, s. 123) går även in på hur betydelsefullt det är att strukturera upp för att se hur allt hänger samman för att kunna ta ut kategorier att utgå ifrån. Kategorierna vi kommer att utgå ifrån är de som vi nämnde ovan: Vilka faror är det som dyker upp och vilka som blir utsatta? Var äger farorna rum? Vilka konsekvenser får karaktärerna som orsakar farorna?

3.2 Tillförlitlighet och giltighet

Vi valde att sammanfatta barnlitteraturen vi har läst och skriva citat för att visa hur tankegångarna för oss gått och styrka våra tolkningar. Patel och Davidsson (2011, s. 121–122) nämner att det är av stor vikt att göra på det viset för att stärka trovärdigheten i analysen. De nämner vidare att genom att kombinera sammanfattningar med citat så stärker man trovärdigheten i sin studie. Om man inte kombinerar sammanfattningar och citat finns det risk för att studien blir otydlig och missvisande.

I vår studie har vi begränsad möjlighet att uttala oss om giltigheten för barnlitteraturens historiska utveckling i allmänhet. I vår tolkning av våra analyserade böcker prövas giltigheten genom tydligheten i vår framställning.

4 Presentation av handlingen

I det följande sammanfattar vi handlingen i de sex barnböcker vi analyserat.

4.1 Rödluvan

En dag får den söta, snälla och omtyckta Rödluvan i uppgift av sin mor att promenera till mormodern som är sjuk med en korg som Rödluvans mor har gjort iordning med godsaker som ska hjälpa henne att krya på sig. Innan Rödluvan beger sig till mormodern uppmanar hennes mor henne att hon ska hålla sig på stigen och får absolut inte avvika från den för att flaskan med vin som hon har med sig skulle kunna gå sönder. När den lilla flickan har kommit en bit på vägen stöter hon på vargen som börjar prata med henne. Hon svarar på hans frågor om vart hon är på väg och var hennes mormor bor. Vargen lyckas sedan övertala Rödluvan till att plocka lite blommor som hon kan ha med sig till mormodern. Rödluvan lyssnar på vad Vargen säger och viker av från stigen för att samla ihop en bukett av blommor. När Rödluvan är upptagen med att plocka sin fina blombukett skyndar Vargen sig till mormodern och äter upp henne. Sedan klär Vargen ut sig till Rödluvans mormor och lägger sig och väntar på den lilla flickan som snart kommer. Vargens avsikt är även att sluka Rödluvan, vilket han även gör när hon kommer in i mormoderns stuga. När Vargen har slukat de båda lägger han sig i sängen och somnar. Efter en stund kommer det en jägare förbi och han anar oråd när han traskar förbi stugan i och med att han hör kraftiga snarkningar som kommer inifrån stugan. Han kliver in och ser Vargen som ligger och sover i sängen. Jägaren blir glad över att se Vargen eftersom att han vill ha bort honom. Han förstår att Vargen har ätit upp mormodern så därför sprättar han först upp Vargen medan han sover och ut ur magen kommer både Rödluvan och mormodern. Efter denna händelse fyller Rödluvan Vargens mage med sten för att de sedan sy ihop Vargens mage igen. När Vargen sedan vaknar är magen så full av tunga stenar att han faller ihop och dör.

4.2 Snövit

Snövit är en mycket vacker flicka. Hennes mamma finns inte längre i livet och Snövit har nu fått en styvmor, en styvmor med en magisk spegel som förklarar vem som vackrast i landet är. När Snövit växer upp så börjar spegeln berätta för styvmodern att Snövit är den vackraste och inte hon själv som tidigare. Snövits styvmor blir rasande och bestämmer sig för att göra sig av med henne för alltid. Hon beordrar en jägare att ta livet av Snövit. Jägaren tar med henne ut för att verkställa styvmoderns order men han lyckas inte. Snövit är för vacker och omtänksam och hon ber för sitt liv när hon förstår vad Jägaren tänker göra. Jägaren låter henne fly eftersom han ändå inte tror att hon kommer klara sig i skogen. Styvmodern inser snart att Jägaren inte verkställt det han lovat genom

spegelns ord om att Snövit fortfarande är den vackraste i landet och då bestämmer hon sig för att själv ha ihjäl henne. Snövit har då kommit till de sju dvärgarnas hus, där hon får stanna kvar i utbyte mot att hon sköter hushållet medan de är iväg och arbetar i gruvan. Varje gång de beger sig till gruvan för att arbeta uppmanar de Snövit att inte släppa in eller lita på någon som kommer förbi.

Styvmodern klär ut sig till en gammal dam som säljer saker. Tre gånger får styvmodern klä ut sig för att ha ihjäl Snövit. Varje gång den gamla damen kommer släpper Snövit in henne i dvärgarnas stuga och varje gång dvärgarna kommer hem från sitt arbete hittar de Snövit död på golvet. Två av gångerna lyckas dvärgarna rädda Snövits liv, men den tredje gången lyckas de inte. Efter ett tag kommer en Prins som lyckas väcka Snövit till liv igen. Snövit följer sedan med Prinsen till hans slott och gifter sig med honom. Snövits styvmoder får reda på bröllopet genom sin magiska spegel som talar om för henne att hon nu inte längre är vackrast i landet utan det är en annan kvinna som ska gifta sig med en prins. Styvmodern blir då nyfiken på vem denna kvinna är och beslutar sig för att komma till bröllopet. Styvmodern får då gå sin död till mötes genom att dansa i glödheta skor tills hon inte längre kan resa sig upp igen.

4.3 Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin

Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin är tre systrar som bor tillsammans med sin hund Prick. Tant Brun är den snällaste medan de andra tanterna är lite strängare. I hemmet har systrarna olika sysslor att göra. Tant Grön har hand om trädgården, Tant Brun är den som lagar mat och bakar medan Tant Gredelin är känd för sina fina handarbeten och goda saft. Tant Grön som har hand om trädgården har ett päronträd som sträcker sig över staketet och ut mot gatan där människorna i staden promenerar. Det är vanligt att barn klättrar upp på staketet för att nå de goda päronen som sträcker sig över staketet. Är man inte på sin vakt, när man ska stjäla Tant Gröns päron, kan man få Farbror Blå efter sig som bor på andra sidan vägen. Farbror Blå har mycket god uppsikt över Tant Gröns päron och när han ser barn som tar päron därifrån öppnar han sitt fönster och skäller på dem. Om barnen inte lyssnar tar han sin käpp och rusar ut från sitt hus, för att stjäla Tant Gröns päron är något som Farbror Blå inte uppskattar. När tanterna tillsammans ska gå ut med hunden Prick så blir de oense om vilken färg på rosetten han ska ha eftersom att alla tanter vill ha honom utsmyckad med sin favoritfärg på rosetten som han alltid har på sig vid promenaderna. När det bara är en tant som går ut med Prick så får han den färg som tanten bär. Under en promenad rymmer hunden

Prick och blir tagen av en full man. I sökandet efter honom stöter Tant Brun på barnen Petter och Lotta som är jätteledsna över att de tappat bort en peng de skulle handla för åt den elaka tanten Tvätt-Kristin som de bor hos. De är rädda över vad Tvätt – Kristin kommer göra med dem när pengan är borta. Tant Brun ser då till att ge dem en lika stor peng och ber dem att hålla utkik efter hunden. Efter mycket sökande så hittar de till slut Prick tillsammans med den sovande fulla mannen och smyger tyst in på för att inte väcka honom när de räddar hunden. När de kommer tillbaka med hunden beslutar sig tanterna för att ta sig an Petter och Lotta. De ger dem ett hem i utbyte mot att de hjälper till hemma.

4.4 Petter och Lotta på äventyr

Boken *Petter och Lotta på äventyr* är en fortsättning på boken *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin*.

Petter och Lottas katt har nyligen fått tre små kattungar. Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin förklarar för Petter och Lotta att de inte kan behålla alla tre kattungarna utan de får välja en som de kan behålla och till de andra två får de hitta nya hem. Petter och Lotta väljer tillsammans ut vem av kattungarna som ska få stanna hos dem och sedan börjar de fundera över vart de andra två kattungarna ska ta vägen. Petter och Lotta kommer fram till att Herr Blå ska få den ena katten, men han ville inte ha någon katt så det blir hans köksa Beata som får den. Barnen får undervisning utav Farbror Blå om att ifall en människa beter sig illa så kan man i vissa fall göra personen snäll med fina handlingar. När de har lämnat över kattungen till Beata börjar Petter och Lotta fundera på vem de ska ge den tredje kattungen till. De kommer på att Tvätt-Kristin skulle få den för då skulle hon nog bli glad igen.

Petter och Lotta har tidigare bott hos Tvätt-Kristin och hon var alltid arg på dem. Det är en bit att gå till Tvätt-Kristin och hon blir först arg och undrar vad de gör hos henne men sedan ändras det till glädje när hon får se vad Petter och Lotta kommer med. Hon bjuder dem på mat, vilket visar att Farbror Blås uppmaning fungerade på henne.

Vägen hem från Tvätt-Kristin är lång nu när barnen är mätta på all mat. På vägen hem stöter de på en bonde och hans häst och vagn, de får då följa med en bit. När barnen lämnar bonden stöter de på en sotare som de ber om hjälp med hur de ska hitta hem och han förklarar åt vilket håll de ska, men de tar fel på höger och vänster och går då vilse. De hittar senare en

bäck och där beslutar de sig för att ta ett dopp och klär av sig kläderna. De hör att någon kommer och får för sig att den okända personen som dyker upp är en häxa. När ingen svarar på damens rop om kläderna så tar hon med sig dem hem.

Barnen får då följa med en vedhuggare hem till hans fru för att ta på sig kläder och sedan skjutsar han dem till den stora marknaden som de tidigare blivit förbjudna att följa med till av tanterna. De ser då Herr Blå på marknaden men blir rädda och gömmer sig eftersom att det var fel att bryta mot förbudet. Barnen blir indragna i ett tält av en pajas och medverkar då i deras föreställning genom att rida på en björn och det är då Tanterna och Farbror Blå upptäcker barnen. Tant Gredelin tyckte det var så hemskt att hon svimmar vid upptäckten och Farbror Blå ser till att de kommer ner från björnen omedelbart.

Tanterna pratar med Petter och Lotta på vägen hem om deras besvikelse över att de brutit sitt löfte och Farbror Blå tycker att riset ska tas fram så de får lära sig en läxa. Ingen av barnen får fram ett ord för att förklara vad som hänt på vägen förrän efter en stund och då inser Farbror Blå att de inte gjort fel med flit.

4.5 Sjung med Elsa

Elsa och Anna är två systrar som är prinsessor i kungariket Arendal. Elsa har magiska krafter, vilka gör att hon skapa is och snö. På grund av krafterna låser Elsa och Annas föräldrar in Elsa för att hon inte ska kunna skada sin syster som Elsa råkade göra när de var små. Med tiden blir systrarna äldre och föräldrarna råkar ut för en svår olycka där de båda mister sina liv. Elsa som är äldst får då överta sina föräldrars plats som ny drottning av Arendal. Under kröningen är det många som kommer för att få se den nya drottningen krönas och i samma veva träffar Anna en man vid namn Hans. De bestämmer sig redan vid första mötet att de ska gifta sig med varandra och söker därför upp Elsa för att be om hennes välsignelse. Elsa ger inte Anna sin välsignelse för bröllopet. Hon menar att man inte kan gifta sig med någon som man har träffat första dagen och inte alls känner. Det uppstår ett bråk mellan systrarna där Elsa råkar visa sin magi för folket och väljer att fly. Anna lämnar över ansvaret för Arendal till Hans när hon följer efter Elsa för att få tillbaka henne till slottet. Under sin resa stöter Anna ihop med Kristoffer och snögubben Olof som börjar hjälpa henne i sitt sökande av Elsa. Till slut når de fram till ett stort slott som är gjort av is och där inne finns Elsa. Elsa kan återigen inte kontrollera sina krafter så hon råkar frysa Annas hjärta till is och Anna blir bara

sämre och sämre. Hon är nu tvungen att ta sig tillbaka till Arendal för att förhindra att hela hennes hjärta ska frysa till is och den som kan hjälpa henne med det är Hans. Anna behöver få en kärlekshandling av någon som älskar henne. Väl framme på slottet visar Hans sitt riktiga jag. Han var inte alls förälskad i Anna utan vill bara åt tronen och lämnar därför Anna så att hennes hjärta ska frysa till is. Efter en stund hittar snögubben Olof Anna och kommer på en person som älskar henne. Efter att Elsa har fryst ner Anna börjar hon ta sig tillbaka till Arendal för att hjälpa sin syster. När Elsa ser att Anna har blivit nedfryst bryter hon ihop och håller om Anna länge. Medan hon håller om henne så märker Elsa att Anna börjar tina. De kan nu leva i Arendal tillsammans. Syskonkärleken övervinner allt och det var Annas stora räddning.

4.6 Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll

Vändela, Snäll-Kjell och Gladrian är tre barn som bor i Kramdalen. En dag går Vändela, Snäll-Kjell och Gladrian runt i Kramdalen med Snäll-Kjell och Gladrians mor för att lära sig ett ord som Vändelas pappa berättar att han så gärna vill att Vändela ska lära sig: integritet. Hon förklarar att man får säga stopp om någonting inte känns bra och det kan handla om att man inte vill ha en kram och får då säga ifrån. Istället kan man ta varandra i handen eller hälsa på något annat sätt. När de har gått ett varv och pratat om ordet integritet börjar barnen själva utforska Kramdalen och stöter ihop med några individer. En av dessa individer vill kramas och Vändela och Gladrian kramas gärna tillbaka utom Snäll-Kjell som säger stopp, han vill inte kramas utan föreslår istället att de ska göra en high five. En annan person de stöter ihop med är en tafsare, han frågar om barnen vill smaka lite godis som han har bakom ett träd. Gladrian och Snäll-Kjell vill gärna göra det, men Vändela kommer ihåg att Gladrians och Snäll-Kjells mor har sagt att man aldrig ska följa med främlingar och påminner dem om deras mors ord. Tafsaren gör ett nytt försök genom att vilja visa sin kanin. Barnen säger ifrån och det leder sedan till att Vändela blir utsatt för tafsaren genom att han smeker hennes kind och det gör att barnen traskar vidare och nämner att de ska berätta för modern, som sedan anmäler honom. När barnen kommer hem sätter sig Snäll-Kjell vid datorn och chattar med en flicka som påstår sig vara lika gammal som han. Vändela påpekar då att allt man skriver inte behöver vara sant och att man därför ska vara på sin vakt när man skriver med andra människor som man inte har träffat för de kan luras. I slutet av boken får barnen därmed lära sig ordet integritet. Att de äger sin egen kropp och har rätten att säga ifrån.

5 Analys om faror och könsaspekter i vald barnlitteratur

I det här kapitlet redogör vi för de analyser vi har gjort. Vi har valt att verk efter verk visa på det vi fick fram genom våra analysfrågor.

5.1 Analys av folksagan Rödluvan

I folksagan *Rödluvan* kan vi se att det är Rödluvan, mormodern och Vargen som utsätts för fara. Rödluvan beskrivs som en snäll, söt och omtyckt flicka som hjälper sin mor med sysslor och vi kan utifrån hennes karaktärisering se att hon är naiv och lättlurad. Hon visar sig även vara hämndlysten eller lättpåverkad. Det beror på hur man ser det i och med att hon gärna ser att går sin död till mötes när jägaren ber henne hjälpa honom med att samla ihop stenar som de fyller Vargens mage med, efter det Vargen gjort med mormodern och henne. Mormodern beskrivs inte mer än att hon är sjuk och bor långt in i skogen och behöver ha hjälp med mat och dryck för att tillfriskna. Vargen är en manipulerande, opålitlig, stark och listig karaktär. Detta visas i och med att han lyckas visa att han först är en nyfiken karaktär som vill väl till att han sedan förvandlas till raka motsatsen. Den listiga personligheten kan vi se när han lurar Rödluvan genom att han klär ut sig till mormodern för att kunna äta upp henne också.

Vargen är den största faran i folksagan *Rödluvan* och det kan vi se genom att Rödluvan stöter ihop med en för henne främmande varg på stigen i skogen som leder till hennes mormor. Hon svarar på frågor som vargen ställer och visar ingen eftertanke på att hon inte bör berätta om vart hon ska och vad hon ska göra för främlingar. Vi tolkar det som att hon förmodligen inte fått kännedom om vad för farligheter som finns i samhället. I och med att Rödluvan är öppen om vart hon ska och vad hon ska göra så mynnar det ut i att hon försätter både sig själv och sin mormoder för fara och detta görs givetvis omedvetet eftersom hon inte vet hur farlig vargen är. Det resulterar i att Rödluvan omedvetet hjälper vargen att orsaka faran. Rödluvan är trevlig mot vargen och svarar på alla hans frågor eftersom hon inte vet hur opålitlig och farlig han egentligen är. Detta synliggörs i följande citat:

När flickan kom in i skogen, mötte hon vargen. Eftersom hon inte visste vilket farligt djur han var, blev hon inte alls rädd. ”God dag Rödluvan” sade han. ”God dag, varg” svarade flickan. ”Vart ska du gå så tidigt, Rödluvan?” ”Till mormor” ”Och vad har du där under förklädet?” ”Kaka och vin. Igår bakade vi, och nu ska mormor äta den goda kakan och stärka sig med vinet, för hon är sjuk och svag.” ”Var bor din mormor, Rödluvan?” ”En kvarts väg härifrån in i skogen, under de tre stora ekarna, ligger hennes stuga, där är hasselbuskar också. Dem har du väl sett”. (Grimm, 2002, s. 39).

Vi kan även dra slutsatser att Vargen också är en av de karaktärer som utsätts för fara eftersom hans handlingar fick ödesdigra konsekvenser som gör att han går sin död till mötes när jägaren hittar honom i stugan. Jägaren som hittar Vargen som sover i sängen visar ingen rädsla för den, utan verkar mestadels glad över att han hittar honom så att han kan ha ihjäl honom så en fara försvinner från samhället vilket synliggörs i nedan skrivna citat:

”Hittar jag dig här, gamle syndare?” utbrast han. ”Dig har jag letat efter länge!” Just som han skulle sikta på vargen med sin bössa, föll det honom in att besten kanske hade ätit upp den gamla och att det ännu gick att rädda henne. Därför sköt han inte utan tog istället en sax och började klippa upp magen på den sovande vargen (Grimm, 2002, s.42).

Jägaren är alltså en man som i det här fallet räddar två utsatta kvinnor och detta är vanligt att se i främst äldre litteratur. Mannen ses som den starka och kvinnan som den svaga som behöver hjälp, vilket vi även nämnt i tidigare forskningslitteratur.

I följande citat kan vi se att Vargen får ta konsekvenserna av det han orsakar i berättelsen och att Rödluvan visar sig hämndlysten eftersom hon hjälper till att orsaka hans död.

Rödluvan skyndade sig att hämta några stora stenar som hon lade i vargens mage. När han vaknade ville han springa sin väg, men stenarna var så tunga att han genast föll omkull och dog (Grimm, 2002, s. 43).

Efter konsekvenserna som sker, när Rödluvan och mormodern blir uppättna för att sedan bli räddade av Jägaren, så kommer Rödluvan underfund med att hon skulle ha lyssnat på sin mor som bad henne att hålla sig på stigen. Hon visar till viss del ånger för att hon inte lyssnat på sin mors direktiv. I följande citat synliggörs att hon får en tankeställare:

Men Rödluvan tänkte: ”Aldrig mer ska jag springa ifrån vägen och in i skogen när mor förbjudit det!” (Grimm, 2002, s. 43).

Det vi funderar på är om Rödluvan fick någon förståelse för att man inte ska lita på främlingar eftersom hon i berättelsen säger att hon skulle ha lyssnat på sin mor att hålla sig till stigen, men nämner inget om att hon aldrig mer ska lita eller lyssna på vad främlingarna säger åt henne att göra.

Nikolajeva (2004, s. 23) skriver att djur ofta har en betydande roll i berättelser och synliggörs som mänskliga så att barnen kan relatera till dem. Vår tanke är att Vargen förmodligen ska gestalta en människa men att det är skrivet utifrån ett djur eftersom det är något som barnen tar till sig och att de genom den kan få en förståelse för att man ska vara försiktig med att

prata med främlingar. Förr sågs exempelvis vargar som det onda i berättelser och de väcker känslor. Det var vanligt på 1800-talet att man var rädd för vissa djur och att man som barn blev lärd att vara det i tidig ålder (Ullström, 2012, s.149). Men i *Rödluvan* syns inte denna rädsla alls eftersom hon pratar flitigt med vargen utan att visa tecken på rädsla.

5.2 Analys av folksagan Snövit

I folksagan *Snövit* kan vi se att det är Snövit och Styvmodern som utsätts för fara.

Snövit beskrivs som en mycket vacker och omtänksam flicka. Styvmodern beskrivs även hon som vacker men hon har dock aggressioner inom sig som hon spelar ut eftersom Snövit enligt hennes magiska spegel en dag ses som den vackraste i landet – titeln som hon själv alltid haft och inte vill bli av med. Snövit visar sig vara naiv och lättlurad i och med att hon litar på främlingar fastän de sju Dvärgarna gång på gång ber henne att inte släppa in någon i stugan vid tre olika tillfällen och ändå inte tar till sig av uppmaningarna. Styvmodern är kreativ, påhittig och slug. För att lura Snövit klär hon ut sig i olika skepnader för att kunna ha ihjäl Snövit.

Den första faran börjar redan när Styvmodern lejer en jägare för att ta ut Snövit i skogen och ha ihjäl henne. Jägaren låter dock Snövit springa sin väg eftersom han tror att hon inte klarar sig i skogen ändå. Hon är för vacker och oskyldig i hans tycke för att ha ihjäl. I och med att Snövit flyr kommer hon till slut fram till de sju Dvärgarnas hus och blir erbjuden att bo där i utbyte mot att hon utför hushållssysslor. Där uppstår det ytterligare faror med styvmodern när hon genom sin magiska spegel får reda på att Snövit fortfarande lever.

Jonsson (2012, s.253) skriver att det är vanligt att speglar har en central plats i böcker och detta kan vi se tydligt i *Snövit* eftersom de är ett redskap för ondskan. Utan spegeln hade Styvmodern aldrig fått veta vem som är vackrast i landet och hade då förmodligen inte orsakat de faror som Snövit råkar ut för. Våra tankar kring spegeln är att den symboliserar Styvmoderns undermedvetna och att det egentligen är hennes inre tankar som gör att hon vill förinta Snövit.

Spegel, spegel på väggen där, säg vem som skönast i landet är! Då svarade spegeln: Drottning, du är den skönaste här, men Snövit tusen gånger skönare är! (Grimm, 2002, s. 64).

Genom följande citat kan vi se att Snövits plats är i hushållet medan männen arbetar och detta kan vi relatera till att det ansågs vara kvinnans plats förr. Här kan vi se dvärgarnas uppmaning till Snövit:

På morgonen gick dvärgarna till berget för att leta efter koppar och guld, på kvällen kom de tillbaka, och då skulle maten vara färdig. Hela dagen var flickan ensam. De snälla dvärgarna varnade henne och sade: ”Akta dig för din styvmor, hon får nog snart veta att du är här. Släpp inte in någon!” (Grimm, 2002, s. 66).

De två första gångerna Styvmodern försöker ha ihjäl Snövit räddar dvärgarna henne, men inte den tredje gången, det är omöjligt för dem. Prinsen som ser Snövit ligga så vacker i sin kista vill ta hem henne och räddar henne genom att göra det, och detta synliggörs i följande citat:

När han talade så, tyckte de snälla dvärgarna synd om honom och gav honom kistan. Prinsen lät sina tjänare bära bort den på axlarna, men så råkade de snava på en trädrot, och av skakningen lossnade den giftiga äppelbiten som satt i Snövits hals. Strax slog hon upp ögonen, lyfte på locket till kistan och satte sig upp, livs levande (Grimm, 2002, s. 71).

Snövit följer med prinsen till hans slott för att gifta sig med honom. Styvmodern närvarar vid deras bröllop och får där känna av konsekvenserna efter de ondskefulla handlingar hon åsamkat Snövit. Snövit blir här en fara för Styvmodern istället eftersom hon är hämndlysten efter det som hon utsatts för. Följande sker där:

Men man hade redan låtit hetta upp järnskor i en kolbrasa, och de togs nu med en tång och ställdes framför den elaka kvinnan. Så måste hon stiga i de rödglödgade skorna och dansa tills hon föll död ner” (Grimm, 2002, s. 72).

Slutsatsen av denna berättelse är då att vi tror att den förmedlar ett budskap att man ska akta sig för vem man litar på och att onda handlingar ger konsekvenser till slut.

5.3 Analys av boken Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin

De som utsätts för fara i denna berättelse är pojken som försöker palla pären eftersom vi inte vet vilka följder som kan uppstå om pojken inte springer ifrån Farbror Blå. Petter och Lotta, de två föräldralösa syskonen utsätts också för fara när de stöter på den fulla mannen. Vi tänker även att barnen far illa hemma eftersom de beskriver kvinnan de bor ihop med som elaka Tvätt-Kristin. Syskonen är alltid tillsammans och det visar att de har ett starkt band till varandra. Även hunden Prick får känna av fara när han utsätts för kidnappning av den fulla mannen.

I berättelsen *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin* synliggörs farorna redan från början när Farbror Blå skyddar päronträdet och dess päron. Han kommer utspringandes med en käpp ifall det inte räcker att säga till med näven och det framgår inte alls vad han tänker göra med den, det är upp till läsarna att tolka själva.

Men var det en olydig gosse, som försökte klänga upp på planket för att stjäla av de små gröna päronen, så kunde man vara nästan säker på, att den gamle herrn, som bodde tvärs över gatan, stack ut huvudet genom sitt fönster och hötte med näven. Och lagade då inte den stygge pojken sig iväg på ögonblicket, så var den gamle herrn ute som en blixtnedslåg med käppen i högsta hugg (Beskow, 2002, s. 2).

En annan fara som dyker upp i berättelsen är när Petter och Lotta stöter på en full gubbe. Genom citatet nedan tänker vi oss att barnen har en viss förståelse för farorna i samhället och att de förmodligen lärt sig om detta tidigare, men det framgår inte i boken. Det är en slutsats vi drar när vi har läst den.

”Jo, det kom en full gubbe med låda på ryggen”, sa flickan. ”Och han hade en säck med en gris, som skrek”, sa gossen. ”Och så ville vi bara klappa grisen lite”, sa flickan, ”men då blev gubben så ond, och då blev vi så rädda, och så sprang vi allt vad vi orkade, och så tappade vi slanten”. ”Och nu får vi stryk, när vi kommer hem”, sa gossen (Beskow, 2002, s. 16).

Ovanstående citat visar att barnen Petter och Lotta tror att den fulla mannen har en gris i sin säck men i självaste verket är det hunden Prick. Faran orsakas när Prick går iväg från tanterna när de är ute och promenerar tillsammans.

Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin karaktäriseras som självständiga i och med att de har ett eget hushåll och bor med varandra och är starka samtidigt som de har stöd i Farbror Blå genom att han finns där när de behöver honom. De tre tanterna räddar Petter och Lotta från den elaka Tvätt-Kristin genom att de erbjuder dem ett hem ifall de hjälper till med hushållssysslorna.

Och då sa Tant Grön, att hon länge tänkt, att det vore bra att ha en pojke till hjälp i trädgården, och Tant Brun sa, att hon så väl behövde litet hjälp med att krusa knäckpapper och hacka mandel. Och så sa Tant Gredelin, att hennes ögon hade blivit så kläna sista tiden, att hon hade svårt att trä silket på nålen utan hjälp, och därför tyckte tanterna, att det var bäst, att Petter och Lotta stannade och hjälpte dem (Beskow, 2002, s. 26).

Slutsatserna vi kan dra av denna berättelse är att Prick får ta konsekvenserna av att han avviker från sitt sällskap. Han blir då kidnappad, något som inte ska få hända, men man kan inte lita på alla människor. Barnen träffar på en full man och kan själva agera genom att de

springer därifrån när han visar sig ondskefull. Barnen får ett nytt hem hos tanterna när de berättar om elaka Tvätt-Kristin. Hela berättelsen visar att man inte bör lita på alla människor, man bör berätta om man far illa, för det finns hjälp att få och när någon visar sig vara elak är det bästa att dra sig därifrån så att inget ont händer. Den visar även att ifall man är stygg så får det konsekvenser. Våra tankegångar går då till den päronpallande pojken som får veta att han gör fel genom att han blir bortmotad från trädet av Farbror Blå och förmodligen tar han lärdom av det.

5.4 Analys av boken *Petter och Lotta på äventyr*

Denna berättelse är en fortsättning av *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin*.

Berättelsen *Petter och Lotta på äventyr* innehåller inga specifika faror. När vi däremot läser folksagorna som är skrivna på ett sätt man nästintill kan se som, att man inte bör lita på främlingar eftersom de kan vara farliga kan vi dra paralleller till att boken visar en trygg värld som inrättat sig för att inte skrämman barnet. Det vi då reflekterar över är att den synliggör att främlingar oftast inte är farliga.

Vi ser att boken speglar faror eftersom barnen råkar ut för situationer som är eller kan bli farliga. Ta exempelvis den elaka Tvätt-Kristin som barnen tidigare bott hos och den behandling de fått av henne, att de går vilse när de inte kan skillnaden mellan vänster och höger samt kvinnan som stjal deras kläder som ser anskrämligt skrämmande ut.

Petter och Lotta reflekterar inte över vad som kan hända med dem om de följer med okända människor. Det framkommer inte i litteraturen om barnen känner människorna de stöter på därför utgår vi från i vår analys, att de inte gör det. I de följande citaten kan vi se hur barnen ber om hjälp av en främling och hur de följer med två olika främmande människor, under sin promenad tillbaka till sitt hem.

Just då körde en bonde förbi med ett lass rågsäckar, som han skulle till kvarnen med, och när han fick se barnen frågade han, om de ville åka med till avtagsvägen. Och det ville förstås Petter och Lotta rysligt gärna, eftersom det var varmt och lång väg att gå och att de var så mätta (Beskow, 1996, s. 10).

När nu Petter och Lotta kom till det stället i skogen, där vägen klöv sig, så måste de stanna och fundera. De hade ju hört båda två, att de skulle ta vägen till höger, men de var inte riktigt säkra på vilket som var höger, fast Farbror Blå haft ett sådant besvär att lära dem höger och vänster. Just som de stod där och inte visst vilken väg de skulle ta, kom en sotare vandrande på den ena vägen. Då kröp Lotta bakom Petter, men Petter visste mycket väl, att sotare inte alls är farliga, så han frågade honom istället vilket som var

höger och vänster. Och sotarn skrattade, så de vita tänderna lyste och slog ut med båda händerna. ”Det här är vänster, och det här är höger”, sa sotaren, ”är ni sådana små barn, att ni inte vet det?” [...] ”Ser du, att jag hade rätt!” sa Lotta, när sotarn gick. Och så vek Petter och Lotta av på alldeles orätt väg, därför att ingen av dem tänkte på, att sotarn var vänd rakt emot dem. Där ser man hur dumt det är att inte lära sig höger och vänster ordentligt (Beskow, 1996, s. 14).

Där stod de nu nakna mitt i villande skogen och visste inte vad de skulle ta till sig. De var så ledsna, att de började gråta. Men då kom en gammal vedhuggare vandrande, och han tröstade dem och sa, att de kunde få följa med honom hem till hans stuga, så kanske hans gumma hade några kläder att sätta på dem. Och då följde de vedhuggaren hem (Beskow, 1996, s. 18).

I boken får Petter och Lotta lära sig att vissa elaka personer kan bli snälla av fina handlingar, vilket man kan se när Tvätt-Kristins attityd till barnen förändras när hon får en kattunge av dem. Detta kan vi relatera till att alla kanske inte alltid har en god attityd och att det kan ligga något bakom vissa människors beteenden som kan avvärjas genom att behandla människan annorlunda än den förväntar sig. Där tänker vi att snälla handlingar och gott beteende eventuellt även kan förhindra att människor betar sig illa och skapar fara.

I boken får vi även veta att Tant Brun ses som den snällaste av tanterna enligt alla barn i byn, medan tant Grön och Tant Gredelin ses som de lite mer stränga. Tant Gredelin är exempelvis noga med att alla ska tvätta sig och att man ska sitta stilla och lyssna när någon pratar medan Tant Grön kan bli galen om någon obehörig kommer nära hennes päronträd. Det vi då kan se är att boken till viss del faktiskt är uppfostrande av ett slag, eftersom boken pekar på sunt förnuft och fostran i form av att man ska bete sig väl och vara renlig och ordentlig. I och med att tanterna är stränga gällande tidigare nämnda om hur barnen ska bete sig och att de ska vara renliga så kan vi dra en slutsats att barnen ska bli mer självständiga och inte hamna snett i samhället. De ska veta vad som är rätt och fel.

5.5 Analys av boken *Sjung med Elsa*

I *Sjung med Elsa* uppkommer olika faror och de som utsätts för fara är Anna och Elsa. Elsa karakteriseras som en smart och självständig flicka som har magiska krafter som hon inte kan hantera medan hennes syster Anna är naiv och spontan i sitt agerande i olika sammanhang.

Den första faran som uppstår i boken är när Elsa inte kan kontrollera sina krafter och nästintill dödar sin syster när de är små barn vid en lek som eskalerar och gör så att Anna blir träffad av is som förfrysar henne. En annan fara är att föräldrarna separerar Elsa och Anna från varandra

och låter Elsa vara instängd utan att veta vad som försiggår i den verkliga världen. Detta kan utan tvekan vara både en skyddsåtgärd och en fara eftersom de stänger in henne så att hon inte skadar sig själv eller andra. Faran i sig blir att hon inte alls får ta del av något utanför rummet och det kan påverka henne negativt men samtidigt så kan befolkningen se henne och hennes krafter som ett hot.

Plötsligt halkade Elsa på lite is och råkade träffa Anna med sin magi. Kungen och drottningen hjälpte Anna att tillfriskna, men de ansåg att Elsas magi var för stark för att hon skulle kunna kontrollera den. De gav henne handskar som hon skulle ha på sig för att försöka dölja sin magi. De stängde slottets portar och höll Elsa gömd från alla – till och med från Anna (*Sjung med Elsa*, 2015, s. 5).

Trots att Elsa varit instängd och rätt isolerad från verkligheten som liten så ser hon faran i att Hans friar till Anna det första han gör när de träffas eftersom de inte känner varandra.

På kröningsbalen dansade och pratade Anna och Hans med varandra under hela kvällen. Hon berättade för honom hur hon och hennes syster vuxit upp utan att någonsin träffas, och han berättade för henne om alla sina tolv äldre bröder. Hon var säker på att detta var äkta kärlek. ”Får jag säga nåt galet?” sa Hans. ”Vill du gifta dig med mig?” ”Får jag säga nåt ännu galnare?” svarade Anna. ”Ja!” Drottning Elsa blev inte särskilt glad när hon fick höra talas om giftermålsplanerna. ”Du kan inte gifta dig med nån du precis träffat”, sa hon till Anna (*Sjung med Elsa*, 2015, s. 8–9).

Elsas magkänsla är rätt eftersom det enda Hans vill åt är makten över kungariket Arendal och när det verkligen gäller så ser han hellre Anna död än att hjälpa henne överleva när Elsa efter kröningen återigen råkar träffa Anna med sina krafter. Hans visar här sitt rätta jag, han är inte överhuvud taget förälskad i Anna utan vill bara komma åt tronen och bli kung över Arendal. Där kan vi se att Hans är en slug och opålitlig karaktär. I det följande citatet synliggörs att Hans inte alls bryr sig om Anna.

Anna, som äntligen kommit tillbaka till slottet, satt i ett varmt rum med Hans.
”Elsa frös ner mitt hjärta och bara en äkta kärlekshandling kan rädda mig”, sa hon huttrande.
Hans såg tankfullt på henne. Men sedan förändrades hans ansiktsuttryck.
”Åh, Anna. Om det bara fanns någon som älskade dig”, var hans kyliga svar. Han sa att han aldrig hade älskat henne över huvud taget – han hade bara varit ute efter Elsas tron (*Sjung med Elsa*, 2015, s. 26).

Elsa är för oss en stark karaktär som är vilse i sin magi och försöker att fly för att inte orsaka mer skada. I slutänden inser hon att kärleken övervinner allt och det får hon lära sig av

konsekvenserna som uppstår när hon råkar använda sin magi på fel sätt. Hon orsakar skada men ser också till att lösa den. Elsa är inte bara en fara för andra utan även för sig själv eftersom hon av omgivningen ses som ett hot. Hans får ta konsekvenserna av sitt handlade genom att han blir utfrysad från syskonen i boken.

Under sin resa för att hitta Elsa och föra henne tillbaka till Arendal träffar Anna Kristoffer som hon direkt ber om hjälp i sökandet efter sin syster. När farorna uppstår märker vi ett band mellan Kristoffer och Anna eftersom han försöker göra allt för att hjälpa henne att överleva och även snögubben Olofs fina handling att han gärna smälter för dem som är värda att göra det för. Detta visar att främlingar även kan föra gott med sig.

Olof dök upp i grevens tid. Snabbt tände han brasan igen för att värma Anna. Plötsligt var det något som var fel på Olofs ansikte.

”Olof, du smälter!” ropade Anna.

”Vissa människor är värda att smälta för”, svarade Olof och makade ansiktet på plats. ”Fast kanske inte just nu”. Han förklarade att han kände någon som verkligen älskade Anna (*Sjung med Elsa*, 2015, s. 27).

I boken *Sjung med Elsa* utvecklas en förväntan om att Anna behöver räddas av en man som älskar henne, men det visar sig i slutänden att den äkta syskonkärleken räddar henne istället, tack vare Elsa.

Fylld av tårar slog Elsa armarna runt sin syster och höll henne tätt intill sig. Hon älskade Anna så mycket och hade kämpat så hårt för att skydda henne. Men i slutänden hade hon inte kunnat det. Just då skedde något magiskt. Anna började tina (*Sjung med Elsa*, 2015, s. 29).

Boken *Sjung med Elsa* synliggör två tjejer som mister sina föräldrar och att de i slutänden ser till att de står på egna ben vilket är vanligt i barnböcker. De är skyddade från omvärlden och separerade från varandra och kommer till slut ut i världen och börjar leva naturliga liv. Den synliggör hur vänskap bildas och även att främlingar är något man inte bör lita på i första taget. Tidigare forskning visar att karaktärer i böcker ofta är föräldralösa och tanken bakom detta är att barnen själva får utforska världen (Nikolajeva, 2004, s. 87). Det kan vi koppla till boken *Sjung med Elsa* eftersom det exakt är så det är. De utforskar världen och finner till slut trygghet.

5.6 Analys av boken *Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll*

De karaktärer som utsätts för faror i *Barnen i Kramdalen - En saga om integritet, tafsare och nättroll* är Vändela, Snäll-Kjell och Gladrian.

Vändela karaktäriseras som den smarta i jämförelse med pojkarna eftersom det är hon som har tagit till sig av det som pojkarnas mor talar om för dem om vilka faror de kan stöta ihop med och hur de kan handskas med dem. Vändela är den karaktären som kommer att uppmuntra pojkarna till att förhålla sig rätt i olika situationer eftersom de inte ser farorna som deras mor tidigare upplyst dem om.

I följande citat utspelar sig den verkliga faran. Karaktärerna blir utsatta för försök till att bli medlurade bakom trädet. Vändela blir även tafsad på av tafsaren i byn. Hon och pojkarna går hemåt och där ringer pojkarnas mamma till polisen och det blir en konsekvens för den som utsatte dem för fara. Dock framkommer det inte i boken hur de går vidare med detta.

– Hej barn. Jag har en massa godis bakom trädet där. Vill ni följa med och smaka?

Snäll-Kjell och Gladrian sken upp för en kort stund, för godis är så gott, men Vändela fick dem på andra tankar.

– Nej, det vill vi inte, svarade hon tafsaren bestämt. Hon mindes mycket väl vad Annabella hade sagt.

Man får aldrig följa med någon man inte känner. Tafsaren log och frågade om de ville se hans kanin istället, men barnen sa nej. Istället smekte han Vändela på kinden med sin hand. Då röt Vändela till. –

STOPP! Det där är inte okej. Jag ska berätta för mamma. Tafsaren hoppade till och lunkade snabbt iväg (Sjölander, 2017, s. 19–20.)

I citatet nedan kan vi inte se att karaktärerna utsätts för fara, men det är något som kan leda till att de utsätts för fara i och med att allt som gömmer sig i internetvärlden inte är äkta.

– Den här flickan är lika gammal som jag. – Hur vet du det? Frågade Vändela. – Hon skriver det, svarade Snäll-Kjell. – Men bara för att hon skriver det behöver det inte vara sant. Kommer du inte ihåg vad din mamma sa? – Just det ja. Nättrollen luras ibland och låtsas vara barn, fast de inte är det (Sjölander, 2017, s.24).

I följande citat säger Snäll-Kjell ifrån och går inte med på att kramas så till viss del tog han till sig det hans mor sagt under rundvandringen. Han löser situationen på ett sätt som vi anser är moget och smart.

Vändela och Gladrian kramades gärna, men Snäll-Kjell sa stopp. Han ville inte. – Vi gör en high five istället, sa Snäll-Kjell. Det tyckte kramisarna var okej (Sjölander, 2017, s. 17).

Boken *Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nåttroll* är en upplysningsbok där författarna tydligt visar vilka faror som kan uppkomma och hur man kan handskas med dessa. Inte lita på främlingar, gå därifrån, prata med en vuxen och att man ska säga ifrån när saker inte känns okej.

6 Diskussion

I det här kapitlet visar vi vad vi har kommit fram till i vår analys som sedan diskuteras med koppling till den tidigare forskningen.

6.1 Metoddiskussion

I studien gjorde vi litteraturanalyser där vi läste sex olika böcker där två böcker var från 1800-talet, två från 1900-talet och två från 2000-talet. Det som hade kunnat göras bättre kring vår analys av böckerna är att vi redan från början skulle ha skrivit ner sådant som är relevant för vår studie i dessa, för att sedan direkt påbörja vårt analysarbete.

För att vår analys skulle bli mer givande valde vi att läsa om böckerna och diskutera kring dem för att sedan påbörja vår analys. Detta gav oss extra arbete kring studien men var även givande för oss i och med att vi hittade mer material som vi kunde använda oss av i litteraturanalysen. Analysfrågorna vi valde att utgå ifrån tycker vi passade väl in i vår studie och även val av böcker. Valet av böcker var till en början inte självklart. Vi valde till slut att utgå från populär barnlitteratur som är bekant för många från 1800, 1900 respektive 2000-tal som av den anledningen att böcker formar oss människor.

Vår analys av faror och könsaspekter i de sex barnlitteraturböcker vi analyserat i denna studie stämmer i hög grad överens med vad den tidigare forskningen säger.

6.2 Diskussion av resultat

Den tidigare forskningen kring farorna som finns i samhället visar att barnlitteraturens uppgift till en början var att uppfostra barn. Syftet var att få barnen att förstå att de alltid ska lyssna på vad föräldrarna säger (Kåreland, 2015, s. 157–158). Kåreland (2015, s. 158) påpekar att karaktärer ofta har personligheter som har setts som naiva och det beror till största del på att

man ska visa barnen vilka konsekvenser som kan uppstå när man inte lyssnar på vad andra säger. I berättelsen om *Rödluan* så visas det tydligt att Rödluan inte lyssnar på sin mors uppmaning om att hon inte får avvika från stigen och det gör att hon hamnar i fara. I *Snövit* är det visserligen inte föräldrarna till Snövit som säger åt henne att inte släppa in någon främling i stugan men hon följer inte andra vuxnas råd om detta så det ger henne konsekvenser i form av att hon blir utsatt för hemsgheter. I *Petter och Lotta på äventyr* kan man se att barnen skulle få stryk med riset av Farbror Blå när han först tror att de inte lyssnat på tanternas regler gällande att gå till den stora marknaden. Även Tvätt-Kristin som bett Petter och Lotta att gå och handla när sedan pengarna försvinner så är de rädda för vad hon kommer göra med dem eftersom hon är så elak. I boken *Sjung med Elsa* synliggörs inte föräldrarna och deras uppmaningar eftersom de redan i början av boken dör och då blir tjejerna självständiga och får besluta själva vad de ska göra och inte. Det vi däremot kan se är att när Elsa ska krönas så är det hon som har tagit på sig föräldrarollen till Anna och genom hennes argumentation visar det på att man inte ska gifta sig redan efter första dagen man träffat en person för första gången.

Kärrholm (2012, s. 103) nämner att man ska konstruera litteraturen utifrån barns verklighet för att de ska känna igen omgivningen. Detta har vi märkt tydligt i all litteratur vi läst, både de författarlösa muntliga berättelserna som är nedskrivna av Bröderna Grimm och i böckerna med namngivna författare. De har skrivit utifrån ett perspektiv som barn lättare kan relatera till och därmed lättare kan få en förståelse för vad för faror som kan förekomma i verkligheten.

Andersen (2014, s. 35) skriver om flickans personlighetsdrag i barnlitteraturen. Han nämner att flickorna har setts som fina, snälla och att de lyssnar på vad andra karaktärer säger till dem. Att flickorna ses som fina kan vi relatera till Rödluan som beskrivs som den söta flickan och även Snövit som beskrivs som den vackra. I de andra böckerna framgår inte karaktärernas skönhet. Huvudpersonerna i de sex analyserade böckerna vill aldrig något ont utan har en snäll personlighet. I boken *Rödluan* ser vi Rödluvans snälla personlighet genom att hon går till sin mormor som är dålig för att leverera vin och kaka. I *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin* synliggörs det när Petter och Lotta går in för att leta reda på hunden Prick som har rymt och blivit bortförd. I *Petter och Lotta på äventyr* märker vi det tydligt också när de ger en kattunge till elaka Tvätt-Kristin. I boken om Elsa och Anna ser vi deras snälla sidor i och med att de behandlar dem i sin närhet väl. Vändela, Snäll-Kjell och Gladrian är också

karaktärer som vill sig själv och andra väl i och med att de skyddar varandra. Det vi däremot ser som avviker från det Andersen (2014, s. 35) skriver är att karaktärerna inte lyssnar på vad andra personer har att säga. Det kan vi bland annat se i *Rödluvan* och *Snövit* där Rödluvan inte lyssnar på vad hennes mor uppmanade henne att göra och att Snövit trots varningar inte tog till sig av det som de sju dvärgarna sa till henne. Det går även relatera det till *Sjung med Elsa* där Anna till en början argumenterar mot sin syster att hon minsann visst kan gifta sig efter en dag. I *Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll* kan vi se att pojkarna inte tagit till sig av moderns uppmaningar om att inte gå med främlingar, det fick de påminnelse av, utav Vändela.

Vi tänker att boken *Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll* kan vara bra att läsa för barn för att didaktiskt kunna gå in och ställa frågor om vad som hade kunnat hända ifall de stött på fel slags människor. Den visar att man ska kunna be om hjälp av främmande människor, det är i sig sant, men samtidigt så måste man också tänka på konsekvenser som kan uppstå om man litar på fel människa som inte vill gott. I samma bok förekommer det bland annat nättroll. Dunkels (2010) nämner i sin artikel att det är av stor vikt att diskutera med barnen om vad för faror som finns i internetvärlden och då även ta upp saker hur barnet kan skydda sig. Är av stor betydelse att föräldrar har kontroll över sitt barns internetanvändande eftersom det som gömmer sig bakom skärmen inte alltid behöver vara det som det utgör sig för att vara.

I *Rödluvan*, *Snövit*, *Tant Grön*, *Tant Brun* och *Tant Gredelin* och *Sjung med Elsa* visar det sig även att främlingar kan föra något gott med sig. I och med att Rödluvan blev räddad av en jägare, Snövit fick skydd och blev räddad av de sju Dvärgarna och prinsen och Anna fick hjälp av Kristoffer i sökandet efter sin syster och det skapade en vänskap. Detta kan även dras en parallell till Beskows böcker där Petter och Lotta är rädda för vissa främlingar med särskilda drag men att de tyr sig till en del av dem och faktiskt får hjälp genom dessa. De visar alla på att främlingar inte alltid måste vara onda men att man ska skydda sig själv från att luras av dem som eventuellt är det, anser vi. Åkerström (2012, s.80) nämner att det är vanligt i folksagan att huvudpersonen beskrivs som en naiv och lättlurad karaktär. I berättelsen om *Rödluvan* är det hon som är huvudkaraktären i berättelsen där kan vi jämföra personligheten med vad Åkerström (2012, s.80) påstår. Rödluvan beskrivs som en naiv och lättlurad flicka genom att hon talar om för en främling vart hon är på väg och var mormodern bor utan att fundera över vad för konsekvenser som kan uppstå genom att tala om detta för en

främpling. Tearle (2017) är en annan forskare som har analyserat Rödluvan och kom fram till att boken visar att man inte ska lita på främlingar. Vi har därmed kommit fram till liknande reflektioner som Tearle där främlingar kan innebära en fara för en själ.

Barnlitteratur var till en början konstruerad i uppfostringsyfte där böckerna ska visa på vad för faror som kan förekomma i samhället. Meningen med det var att barnen skulle ta lärdom av berättelserna (Nikolajeva, 2004, s. 133–134). Kärrholm (2012, s. 116) nämner även att litteraturen var något som skulle vara moraliskt riktad och även ha ett didaktiskt budskap. Det var frågan om att lära barnet hur det är att leva och hur man ska agera i olika situationer som kan uppstå i livet.

Författare till barnlitteratur främst från 1800-talet, har ofta framställt att huvudkaraktären har brist på erfarenheter och att karaktärer efter händelser får konsekvenser av att de inte vet allt men att de lär sig på vägen utifrån sina handlingar (Nikolajeva, 2004, s. 147). Händelserna ska fungera som en tankeställare, att nu har karaktären blivit utsatt för detta och till nästa gång den råkar ut för något farligt har den det i åtanke och gör annorlunda då och agerar inte lika naivt. Detta kan vi koppla till Rödluvan som lär sig att hon inte borde ha struntat i sin mors uppmaningar, Snövit som borde ha tagit till sig av varningarna från hennes vänner, Anna som blir sviken av Hans för att hon var för godtrogen borde ha lyssnat på Elsa. Snäll-Kjell och Gladrian som får sig en tankeställare när Vändela påminner de om vad deras mor sagt och att de får se faror den hårda vägen genom att Vändela blir tafsad på.

Kåreland (2008a, s.8) skriver att barnboksförfattare ofta funderar på om boken är till för att informera barnen om något eller om det är fråga om att skydda det. Detta kopplar vi till att om barnet blir informerad om saker den aldrig varit med om förut så är det inte säkert att han/hon gör som man bör, utan kanske blir den som orsakar ont om den tar till sig boken på fel sätt. Åkerström (2012, s. 77) nämner även att barnlitteraturen är en del av barnens miljö och kan ha en viss påverkan på barnen, vilket innebär att litteraturen kan forma barnen till dem de är och kommer att bli eller åtminstone så vill författare förmedla något som når ut till barnen. Detta kopplar vi också till att om man berättar för mycket om det dåliga kan det eventuellt bli att de influeras att göra något som de kanske innan inte tänkt på. Vi kan även se fördelarna med att informera och skydda barnen genom att berätta om farorna så att de kan förhålla sig till de olika situationerna de kommer att stöta på i sitt liv.

Under 2000-talet skriver författarna sina böcker på så vis att de är mer öppna med verkligheten på ett annat sätt då de kan peka på händelser och situationer som kan uppstå exempelvis, konflikter och faror (Kåreland, 2015, s. 47). Detta kan vi relatera till *Barnen i Kramdalen- En saga om integritet, tafsare och nättroll* eftersom författarna där är tydliga med sitt budskap av boken att varna för faror som finns i samhället idag, utan att dölja dessa.

Under tidigt 1900-tal ville de flesta författare att barn inte skulle behöva läsa om problematiska och bekymmersamma händelser och heller inte om elände (Kåreland, 2015, s. 47). Detta ser vi till viss del i Beskows böcker om Petter och Lotta eftersom de stöter på faror men under förmildrande former i och med den fulla mannen som blir arg som de springer ifrån, elaka Tvätt-Kristin som de är rädda för och att de går vilse. Med det menar vi att de inte är lika brutala som exempelvis *Rödluvan* och *Snövit* som är nedskrivna på 1800-talet där den som orsakar onda handlingar till slut går sin död till mötes. Nikolajeva (2000, s. 54) skriver också att barnen i boken *Petter och Lotta på äventyr* inte råkar ut för specifika faror utan böckerna är skrivna utifrån relativt odramatiska händelser. Detta synliggörs när barnen går vilse och även följer med okända personer. I sådana situationer kunde det ha uppstått faror.

Under 2000-talet kan vi se att kvinnans respektive mannens personligheter har förändrats och gjorts synligare i litteraturen. I berättelsen om Elsa och Anna kan vi se att kvinnan kan ha en personlighet som tidigare var förknippad med typiskt manligt drag. Elsa och Anna visar sig vara starka karaktärer som kämpar för att ställa allt till rätta. I boken om *Barnen i Kramdalen- En saga om integritet, tafsare och nättroll* kan vi se att Vändela är en smart flicka till skillnad från bland annat Snövit och Rödluvan som framställs som naiva flickor som får konsekvenser av deras blåögdhet. Vändela är den som förhindrar farorna och konsekvenserna som kan uppstå genom att hela tiden påminna pojkarna om vad deras mor sagt. Detta visar att personlighetsdragen har förändrats eftersom det i det här fallet är flickan som räddar pojkarna från farorna.

När vi läste *Barnen i Kramdalen-En saga om integritet, tafsare och nättroll* synliggjordes en fara som tillkommit ganska nyligen i samhället, internet. I boken får vi läsa om hur en vuxen talar om för barnen att personen som sitter bakom andra skärmen kan vara någon helt annan än vad den utger sig för att vara. Detta nämner även Dunkels (2010) att det är viktigt att prata med barn om vad för faror som kan uppstå i internetvärlden och hur man som förälder ska vara uppmärksam på vad barnen gör på internet.

Skillnaden mellan farorna i de analyserade böckerna är att i *Rödluan* och *Snövit* så synliggörs farorna mer. I de båda kan vi se att flickorna är i behov av hjälp och skydd från en eller flera starka män. I dessa berättelser är dvärgarna, Prinsen och Jägaren sådana män som kommer till kvinnans undsättning. I Beskows böcker om Petter och Lotta är farorna mer underförstådda än vad de är i tidigare nämnda folksagorna. I *Sjung med Elsa* finns det både synliga och underförstådda faror medan boken *Barnen i Kramdalen-En saga om integritet, tafsare och nättroll* har som syfte att visa på vad för faror man kan stöta ihop med och hur man kan handskas med dem. Litteratur som synliggör verkliga händelser och lösningar, både underförstådda och riktade till att vara mer synliga, gör att barnen får stöd i att bearbeta sina egna problem och kan tänka framåt i positiv anda (Widholm, 2012a, s. 47).

När vi analyserade karaktärernas personlighetsdrag beroende på om man är man eller kvinna upptäckte vi att genom dessa tidsepoker har synen på hur mannen och kvinnans personligheter i litteraturen förändrats. Personlighetsmässiga skillnader som granskades i barnlitteraturen är att flickans roll har utvecklats. Flickan har gått från att till en början vara en osmart och naiv karaktär till att vara den personen som i de nyare böckerna vi har analyserat mer uppmärksam när det gäller faror. Flickan kan även vara den karaktär som räddar andra individer såsom när Vändela räddar pojkarna från att fara illa. Detta kan även relateras till *Sjung med Elsa* då Elsa faktiskt försökte ställa allt till rätta efter sina magiska utövningar och räddade sin syster och sig själv till slut, eftersom hon först tänkte fly undan för att inte vara ett problem för någon.

Även mannen som karaktär har förändrats från att vara den som ska skydda kvinnan och vara den starka som inte håller på med hushållssysslor till att i Beskows böcker visa att Petter ska vara med och hjälpa till med hushållssysslorna. I och med samhällets utveckling så har könsstereotyperna ändrats, där mannen får hjälpa till med hushållsarbetet trots att det finns kvinnor i närheten och den får även vara den svaga i olika situationer. När vi analyserar *Rödluan* och *Snövit* kan vi se likheter angående könsaspekterna, där båda huvudkaraktärerna har setts som naiva och osmarta. I berättelsen om *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin* ser vi att kvinnans personlighetsdrag har förändrats i jämförelse med vad vi sett i *Rödluan* och *Snövit*. Vi menar då att tanterna karakteriseras som självständiga i och med att de har ett eget hushåll och bor med varandra och är starka samtidigt som de får stöd i Farbror Blå genom att han finns där för dem när de behöver honom. I berättelsen om Elsa och Anna märker vi att könsaspekterna kring mannen och kvinnans personlighet delvis har förändrats. Elsa ses som

den smarta, självständiga, våldsamma och starka karaktären som är ett typiskt manligt personlighetsdrag om vi ser utifrån 1800-talets berättelser och utgår från Nikolajevs (2004, s.129) schema om hur flickor respektive pojkar har framställts. I den synliggörs att flickor inte har lika stor chans att klara sig som pojkarna utan de ska falla tillbaka på pojkarna och se dem som räddarna i nöden. Samtidigt så är Elsa känslsam, vacker och snäll, som en kvinna vanligtvis karaktäriseras som. Däremot kan vi se att karaktären Anna, till viss del har kvinnliga personlighetsdrag, hon är någorlunda naiv när hon tror att Hans redan första dagen förälskar sig i henne. Hon har även personlighetsdrag som påminner om mannens, vilket vi tydligt ser när hon ger sig ut för att finna Elsa för att föra tillbaka henne till Arendal. Även fast Elsa inte fryser Anna till is med flit så ses hon som ett hot. Vi tänker då att detta kan vara ett tecken på att alla människor är olika och att vissa faktiskt inte vet hur de ska bete sig i olika situationer.

När vi läser dessa barnböcker och utgår från ett räddningsperspektiv synliggörs det tydligt i *Rödluvan* att det är en man som kommer för att rädda henne och mormodern. I *Snövit* synliggörs att männen i berättelsen även här är till för att skydda och rädda kvinnan från faran som finns. Då tänker vi på det vi tidigare nämnt om dvärgarnas lyckade räddningsförsök och det misslyckade där prinsen istället kommer till undsättning. I boken om *Tant Grön, Tant Brun och Tant* och boken *Petter och Lotta på äventyr* så räddar tanterna barnen från sin misär att bo med elaka Tvätt-Kristin och de får hela tiden hjälp på vägen för att känna sig trygga i och med alla snälla främlingar (mestadels män) som de stöter på längs med sina utflykter om vi bortser från den fulla mannen. I *Sjung med Elsa* speglas en tendens till att Anna behöver bli räddad av en man som älskar henne, men det visar sig i slutet av boken att den äkta syskonkärleken räddar henne istället tack vare Elsa. Till skillnad från de andra böckerna vi har analyserat där det mestadels framkommer att en man räddar kvinnan synliggör författarna till boken *Barnen i Kramdalen – En saga om integritet, tafsare och nättroll* att det är Vändela, en flicka, som är den som mest har tagit till sig av det pojkarnas mor sagt. Det är hon som räddar pojkarna från farorna som de stöter på i samhället.

Jonsson (2012, s. 255) nämner att i dagens samhälle vill man att det ska finnas ett samspel mellan könen genom att skapa ett samhälle där det inte spelar någon roll vilket kön man har eftersom alla människor är lika mycket värda oavsett intressen och personlighet. Samhället ska bli så könsneutralt som möjligt. Genom detta kan vi dra en slutsats att synen på mannen och kvinnan har förändrats mycket med tiden. Utifrån dessa reflektioner kan vi dra paralleller

till att tidigare forskning som nämns under kapitel 2, stämmer väl överens med analysen vi kommit fram till. Könsaspekterna har sett olika ut från de olika århundradena och information om vad för faror som kan förekomma i ett samhälle och även vem som räddar vem har tydliggjorts på olika sätt genom historien.

Analysen har gett oss olika perspektiv på hur man i de olika tidsepokerna har framställt farorna i samhället. Vi anser att det är viktigt att hela tiden upplysa barn om vad för faror som kan uppstå i dagens samhälle och hela tiden återkomma till detta så att det inte bara nämns en gång och sedan glöms bort. Detta är viktigt för att skydda barn från individer som på något sätt kan skada barnen. Det är betydelsefullt att tala om integritet i klassrummet för att även visa barnen att man har rätt att säga ifrån om något inte känns rätt, det kan bland annat handla om kramar, att man exempelvis kan välja att skaka hand istället om det känns mer bekvämt.

7 Avslutning

Syftet med studien var att analysera hur farorna och könsaspekterna har skildrats genom olika tidsepoker utifrån ett didaktiskt perspektiv.

Forskningsfrågorna i studien är:

- Hur skildras farorna i barnlitteraturen från förr fram till idag i de böcker vi har valt att analysera?
- Hur framställs könsaspekter i förhållande till farorna i barnlitteraturen?

Våra resultat är i samklang med tidigare forskning. Det är i och med samhällets utveckling som författarna till barnlitteraturen förändrar synen på hur farorna ska framställas i litteraturen och hur männen och kvinnorna ska framställas.

I den framtida forskningen kring barnlitteratur och synen på könsaspekterna och farorna i samhället, skulle det vara intressant att analysera ett större omfång av barnlitteratur och jämföra de olika verken med varandra. Detta skulle vara intressant eftersom man då får ett större perspektiv på hur andra böcker har konstruerats utifrån de tidsepoker vi använt oss av i denna studie. Ju fler böcker som analyseras, desto mer kan vi se om den tidigare forskningen vi benämnt i kapitel 2 stämmer överens med vad andra forskare skrivit om. Det skulle vara intressant att se om det finns någon berättelse från 1800-talet som liknar dagens barnlitteratur

utifrån könsaspekterna och farorna i samhället, där kvinnan kanske har de personlighetsdrag som mestadels mannen har under denna tidsepok.

Referenslista

- Andersen, H.C. (2010). *Fabel, myt, saga*. I Boglind, A. & Nordenstam, A. (2010). *Från fabler till manga: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups. (s.34–35).
- Beckett L, S. (2011). *Visual Texts*. I Reynolds, K. & Grenby, M.O. (red.) (2011). *Children's literature studies: a research handbook*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. (s. 86).
- Beskow, E. (1996). *Petter och Lotta på äventyr: [bilderbok]*. ([Ny utg.]). Stockholm: Bonnier Carlsen. (s. 10, 18 vid citat och hela boken vid analys).
- Beskow, E. (1994). *Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin: saga*. ([Ny utg.]). Stockholm: Bonnier Carlsen. (s. 2, 16, 26 vid citat och hela boken vid analys).
- Dunkels, E. (2010). *A Critical Perspective on Online Safety Measures*. Tillgänglig: <https://www.idunn.no/dk/2010/01/art06>
- Ehriander, H. (2012). *Värden och värderingar hos förlagsredaktör Astrid Lindgren och Rabén & Sjögren förlag*. Kärholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Eliot, M. (2001). *Sagan om Walt Disney: [en biografi]*. Göteborg: Epsilon press.
- Grimm, J. & W. (2002). *Rödluvan*. Övers. Hallqvist B. G. I Persson, E.A. (red.) (2002). *Sagoslottet: klassiska sagor*. Malmö: Bertmark. S. 39–43.
- Grimm, J. & W. (2002). *Snövit*. Övers. Hallqvist B. G. I Persson, E.A. (red.) (2002). *Sagoslottet: klassiska sagor*. Malmö: Bertmark. S. 61–72.
- Jansson, T. (2010). Bilderböcker och serier – fördjupning. I *Från fabler till manga: litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups. (s.107–109).
- Jonsson, B. (2012). *Finns det lesbiska i flickboken – och vad har de i så fall för sig?* Kärholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (s.248, 255).
- Kåreland, L. (2013). *Barnboken i samhället*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (S. 12–13, 16, 47, 157–158)

- Kåreland, L. (2008) a. *Barnlitteraturens utveckling I Sverige*. Tillgänglig:
<https://litteraturbanken.se/red/presentationer/specialomraden/BarnlitteraturensUtvecklingISverige.pdf> Hämtad: 2018-04-30. (s. 8).
- Kåreland, L. (2008) b. *Barnlitteraturens utveckling i Sverige*. Hämtad: 2018-04-10.
Tillgänglig:
<https://litteraturbanken.se/presentationer/specialomraden/BarnlitteraturensUtvecklingISverige.html>
- Kåreland, L. (2005). *Frihet eller närhet? Om Benny och Malla*.
- Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kåreland, L & Lindh-Munther, A. (2005). *(S)könlitteraturen i förskolan*.
Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kåreland, L & Lindh-Munther, A. (2005). *Om läsning och könsmonster i skolan*.
Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kåreland, L & Lindh-Munther, A. (2005). *Förskolan som litterär miljö*.
Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.
- Kärrholm, S. (2012). *Barnkulturen och det stora slaget om verkligheten – Värden och värderingar i tidsskriften Ord & Bild under 1970-talet*.
- Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Kärrholm, S. (2012). *Barnkulturen och det stora slaget om verkligheten – Värden och värderingar i tidskriften Ord & Bild under 1970 – talet*. I Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (s. 103, 116).

- Nikolajeva, M. (2004). *Barnbokens byggklossar*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Nikolajeva, M. (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur (S.54).
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur. (s. 120–123).
- Selåker, J. (2015). *Därför blev "Frost" hetast i filmvärlden*" Hämtad: 2018-04-09.
Tillgänglig: <https://www.expressen.se/noje/darfor-blev-frost-hetast-i-filmvarlden/>.
- Sjung med Elsa*. (2015). Karrusel forlag.
- Sjölander, A. & Sjölander, E. (2017). *Barnen i Kramdalen: en saga om integritet, tafsare och nättroll*. [Kalmar]: Boksmart. (s. 2, 17, 19–20, 24, 33 vid citat och i analysen hela boken).
- Svensson-Rune, S. (2000). *Första boken om Elsa Beskow*. (1. uppl.) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Tearle, O. (2017). *Summary and Analysis of the 'Little Red Riding Hood' Fairytale*.
Tillgänglig: <https://interestingliterature.com/2017/07/11/a-summary-and-analysis-of-the-little-red-riding-hood-fairy-tale/> Hämtad: 2018-05-03
- Thörnqvist, A-C. (2012). *Gubbsjuka fantasier eller brännande realism. Peter Pohls – Nu heter jag Nirak och ungdomslitteraturens gränser*.
- Ulfgard, M. (2012). *Lagom annorlunda? Om konstruktionen av genus och etnicitet i Alfons och soldatpappan*. I Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (s. 147).
- Ullström, M. (2012). *Vargen kommer! Bilder av varg i svensk barn- och ungdomslitteratur*. I Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (s. 149).
- Widholm, A. (2012). *Barnlitteraturens betydelse för ungas rättigheter*.
Kärrholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Åkerström, T. (2012). *Värdet av att värdera barnlitteratur.*

I Kärholm, S. & Tenngart, P. (red.) (2012). *Barnlitteraturens värden och värderingar.*
(1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. (S.77).